

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Komisja Naukowa ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich w Filię Uniwersytetu Śląskiego wpisana

Author: Mirosława Pindór

Citation style: Pindór Mirosława. (2009). Komisja Naukowa ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich w Filię Uniwersytetu Śląskiego wpisana. W: W. Korzeniowska (red.), "Tradycje kształcenia nauczycieli na Śląsku Cieszyńskim : studia, rozprawy, przyczynki" (s. 217-228). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mirosława Pindór

Komisja Naukowa ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich w Filii Uniwersytetu Śląskiego wpisana

Komisja ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich Katowickiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk z siedzibą w Cieszynie¹ powołana została, z inicjatywy środowiska naukowego skupionego wokół Filii Uniwersytetu Śląskiego, *Uchwałą nr 32/92* Prezydium Oddziału PAN w Katowicach z dnia 25 czerwca 1992 roku na podstawie paragrafu 12. *Statutu Oddziału PAN*². Zasady działania nowo utworzonej Komisji określał *Regulamin działalności komisji naukowych* z 6 września 1977 roku³. Dnia 18 marca 1993 roku mocą *Uchwały nr 9/93* ponownie zatwierdzono powołanie Komisji, sytuując ją w pierwszym z siedmiu wydziałów, w jakie zgrupowano komisje naukowe, tj. na Wydziale Nauk Społecznych⁴, oraz zatwierdzono jej prezydium na okres kadencji

¹ Pozostałe komisje Oddziału PAN w Katowicach mają swoją siedzibę w Katowicach — w Oddziale PAN, przy poszczególnych instytutach Uniwersytetu Śląskiego bądź przy jednostkach innych katowickich uczelni, okazjonalnie — przy ośrodkach akademickich Opola i Gliwic. Usytuowanie komisji naukowej poza wielką śląską aglomeracją, w niewielkim, „kresowym” Cieszynie, jest ewenementem w skali całego kraju.

² W paragrafie tym czytamy, że „w razie potrzeby Prezydium Oddziału może powoływać komisje doraźne dla celów naukowych lub organizacyjnych”. Zob. *Statut Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach*, uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk w dniu 19 grudnia 1974 roku. Paragraf ten zachował się w aktualnie obowiązującym *Statucie* zatwierdzonym *Uchwałą nr 7/98* z dnia 4 maja 1998 roku.

³ Regulamin ten obowiązywał do 15 marca 1999 roku. Nowy *Regulamin działalności komisji naukowych* zatwierdzony został z dniem 16 marca, mocą *Uchwały nr 22/99* Prezydium Oddziału PAN w Katowicach.

⁴ Pozostałe to Wydziały: Nauk Matematycznych, Fizycznych i Chemicznych, Nauk Technicznych, Nauk Rolniczych i Leśnych, Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych. Na Wydziale Nauk Społecznych działają między innymi: Komisja Historyczna, Komisja Historycznoliteracka, Komisja Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska.

1993—1995. Prezydium Komisji od zarania tworzyli, i tworzą nadal, pracownicy naukowcy z cieszyńskiego ośrodka akademickiego. I tak w latach 1993—2006 funkcję przewodniczącego Komisji sprawowali kolejno: Alojzy Kopoczek (1993—1995), Edmund Rosner (1996—1998), Zygmunt Kłodnicki (1998—1999), Wiesława Korzeniowska (2000—2002), ks. Józef Budniak (2003—2006); zastępcami przewodniczącego byli: Kazimierz Ślęczka, Krystyna Turek, Irena Bukowska-Floreńska, Marek Rembierz, Tadeusz Kania; sekretarzami Komisji — Joachim Liszka, Jadwiga Uchyła-Zroski, Miroslawa Pindór. W latach 2007—2010 funkcję przewodniczącego Komisji pełni Andrzej Murzyn, zastępcy przewodniczącego T. Kania, sekretarza — Antoni Gwizdak. Dodać należy, że w pierwszych latach swej działalności Komisja miała nawet trzech wiceprzewodniczących, co dopuszczała i dopuszcza *Regulamin działalności komisji naukowych* Oddziału PAN w Katowicach.

W pierwszym — 1993 — roku swej działalności Komisja ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich liczyła dwudziestu pięciu członków, reprezentujących różne dyscypliny naukowe z zakresu nauk humanistycznych i dyscypliny artystyczne. Aktualnie⁵ Komisja liczy czterdziestu czterech członków związanych z ośrodkami naukowymi Cieszyna, Katowic, Bielska-Białej, Opola i Warszawy oraz Ostrawy. Czterech członków Komisji, zamieszkałych na terenie Republiki Czeskiej, ma, zgodnie z paragrafem 4. *Regulaminu działalności komisji naukowych Oddziału PAN w Katowicach*, status członka-współpracownika. Trzydziestu dwóch członków i dwóch członków-współpracowników to pracownicy naukowcy Uniwersytetu Śląskiego, z których większość (dziewiętnaście osób) zatrudnia Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji⁶, a pozostali związani są z wydziałami: nauk społecznych, artystycznym⁷, teologicznym, pedagogiki i psychologii. Pozostali członkowie i członkowie-współpracownicy (w liczbie dziesięciu) zatrudnieni są w: Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, na Uniwersytecie Opolskim i Politechnice Opolskiej, na Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Ostrawskim (Tadeusz Siwek).

Głównym zadaniem nowo utworzonej Komisji miało być „podjęcie zagadnień wynikających z sąsiedztwa Polaków i Czechów na terenach przygranicz-

⁵ Stan na dzień 1 stycznia 2007 roku. Zob. *Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach. Skład osobowy Oddziału i Komisji Naukowych w kadencji 2007—2010*. Katowice 2007.

⁶ Członkami Komisji są: Irena Bukowska-Floreńska, ks. Józef Kiedos, Zygmunt Kłodnicki, Wiesława Korzeniowska, Robert Mrózek, Andrzej Murzyn, Halina Rusek, Małgorzata Bortliczek, Ewa Fonfara, Antoni Gwizdak, Aleksandra Humel, Tadeusz Kania, Edyta Korepta, Jadwiga Mazur, Stanisław Michałowski, Beata Oeszlaeger, Miroslawa Pindór, Marek Rembierz, Urszula Szuszcik. Pracownicy WEiNoE są również członkami innych komisji naukowych, między innymi Komisji Filozofii i Socjologii, Komisji Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska.

⁷ Wydział Artystyczny reprezentują w Komisji: Eugeniusz Delektka, Alojzy Suchanek, Artur Starczewski, Krystyna Turek, Jadwiga Uchyła-Zroski, Ryszard Solik.

nych”⁸. Zadanie to sformułowano zgodnie z celem ogólnym działalności każdej komisji naukowej Oddziału PAN w Katowicach. Celem tym jest „inicjowanie, popieranie i prowadzenie prac naukowych o istotnym znaczeniu dla kultury i gospodarki narodowej, przy specjalnym uwzględnieniu zagadnień ważnych dla terenu działalności Oddziału”⁹. Program działalności Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich zakładał „badanie zagadnień w aspekcie historycznym, socjologicznym i kulturowym”¹⁰, co wskazuje jednoznacznie na interdyscyplinarny charakter Komisji i stanowi jej wyróżnik w odniesieniu do pozostałych komisji naukowych Oddziału PAN w Katowicach, reprezentujących zwyczajowo jedną dyscyplinę naukową.

Interdyscyplinarność Komisji sprawiła, że na posiedzeniu w dniu 29 listopada 1995 roku, wraz z wyborem nowego prezydium, powołano dziewięć specjalistycznych sekcji oraz ich przewodniczących. Były to sekcje: literaturoznawcza (zwana także historycznoliteracką), historyczna, etnologiczno-socjologiczna, muzyczna, ekologiczna, sztuk pięknych, językoznawcza, teologiczna, pedagogiczna¹¹. Nazewnictwo poszczególnych sekcji, wynikające z potencjału osobowego Komisji, wskazywało, jakie tematy badawcze będą przedmiotem zainteresowania ich członków. Sekcje te okazały się jednak tworem mało stabilnym i pod koniec lat dziewięćdziesiątych uległy rozwiązaniu. Trwałe okazały się natomiast problemy badawcze, wokół których ogniskować się miała praca naukowo-badawcza Komisji. Świadczą o tym wynikające z jej działalności regulaminowej zebrania naukowe, posiedzenia Komisji (ogółem 45¹²) oraz organizowane bądź współorganizowane przez Komisję konferencje naukowe i sympozja (ogółem 14).

Przywołane formy aktywności naukowej nie byłyby jednak możliwe bez nawiązania współpracy z wieloma naukowymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi. W latach dziewięćdziesiątych były to przede wszystkim kontakty z Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, ze Stałą Wspólną Polsko-Czeską Komisją Nauk Humanistycznych oraz z sekcją polską Polsko-Słowackiej Komisji Nauk Humanistycznych przy MEN RP i Ministerstwie Szkolnictwa Republiki Słowackiej. Kontakty te zaowoco-

⁸ *Sprawozdanie z działalności Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach za 1993 rok*. Katowice 1994, s. 13.

⁹ Zob. paragraf 1. *Regulaminu działalności komisji naukowych Oddziału PAN w Katowicach...*

¹⁰ Zob. *Sprawozdanie z działalności Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach za 1993 rok...*

¹¹ Zob. *Protokół z zebrania sprawozdawczo-wyborczego Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich z dnia 29 listopada 1995 roku*. (Protokół znajduje się w archiwum katowickiego Oddziału PAN). W związku z powołanymi sekcjami na zebraniu sformułowano nadto wniosek o zorganizowanie przez Komisję odrębnej biblioteki bohemistycznej. Wniosek ten pozostał jednak jedynie w sferze zamierzeń.

¹² Stan na dzień 31 grudnia 2007 roku.

wały w grudniu 1995 roku inauguracyjną sesją Polsko-Słowackiej Komisji Ekspertów, jesienią zaś 1996 roku — cieszyńską konferencją nt. integracji prac międzyresortowej komisji ekspertów przy Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego w Czechach, Słowacji i Polsce, zwieńczoną podpisaniem 25 listopada *Porozumienia o współpracy*. Strony porozumienia (wcześniej wymienione oraz Filia UŚ) deklarowały „wolę współpracy przy realizacji swych programów działania w zakresie problematyki bohemistycznej, słowacystycznej i śląskoznawczej, zwłaszcza zaś w zakresie historycznej i współczesnej problematyki Śląska Cieszyńskiego i pogranicza śląsko-czesko-słowackiego”. Współpraca ta obejmować miała wspólne badania, konferencje naukowe i publikacje, przy czym bazę lokalową na spotkania i konferencje oraz bazę poligraficzną dla wspólnych wydawnictw miała zapewnić Filia UŚ. Ponadto mocą *Porozumienia...* utworzona została przy Stałej Wspólnej Polsko-Czeskiej Komisji Nauk Humanistycznych grupa robocza do spraw problematyki cieszyńskiej (na stałego przedstawiciela Filii oraz Komisji powołano wówczas Halinę Rusek)¹³.

Zgodnie ze swą specyfiką Komisja już u zarania działalności podjęła współpracę z czeskimi ośrodkami naukowymi: Czeską Akademią Nauk w Brnie, Uniwersytetem Ostrawskim i z Zakładem Badań Etnikum Polskiego w Republice Czeskiej przy tym uniwersytecie, także ze Szkołą Ekonomiczną w Ostrawie, z Uniwersytetem Palackiego w Ołomuńcu, Uniwersytetem Śląskim w Opawie. Komisja zainicjowała również kontakty z uczelniami słowackimi: z Uniwersytetem Komeńskiego w Bratysławie i Uniwersytetem Preszowskim oraz z komisjami Słowackiej Akademii Nauk. W 1996 roku podjęła także współpracę z Radą Polaków w Republice Czeskiej (obecnie Kongres Polaków w Republice Czeskiej).

Zaproszeni z wymienionych ośrodków krajowych i zagranicznych goście wygłaszali podczas posiedzeń Komisji referaty, „dzięki czemu dochodziło — jak czytamy w sprawozdaniu za rok 1996 — do wymiany poglądów i doświadczeń, do wzajemnego poznania oraz inicjowania wspólnych programów badawczych, wykraczających często poza ramy Komisji”¹⁴. W ciągu 16 lat podczas posiedzeń Komisji swe wystąpienia mieli naukowcy z uniwersytetów czeskich i słowackich: Uniwersytetu Ostrawskiego — Jana Svobodová (*Twórczość pisarzy wywodzących się z regionu ostrawskiego, zaangażowanych w walce z totalitaryzmem*), Mirosłava Zeklová (*Motywy religijne we wczesnej twórczości Seiferta*), Irena Bogocz (*Metodologiczne problemy badań socjolingwistycznych pogranicza*), Mirosław Malura (*Kulturowa charakterystyka Śląska w latach 1850—1920. Specyficzna interkulturowość regionu*), Milan Myška (*Słowniki*

¹³ Treść *Porozumienia...* dołączona została do *Sprawozdania Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich za rok 1996* (sprawozdanie znajduje się w archiwum Oddziału PAN w Katowicach).

¹⁴ Zob. *Sprawozdanie Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich za rok 1996...*

biograficzne), Jelena Petrucijová, Hana Lukašová (*Możliwość międzynarodowej współpracy naukowo-dydaktycznej w ramach programów Unii Europejskiej — doświadczenia ostrawskie*), Uniwersytetu Śląskiego w Opawie — Drahomir Šajtra (*Środowisko literackie skupione wokół pisma „Alternativa nova”*), Jiří Urbanec (*Literatura czeska na Śląsku*), Libor Martinek (*Literatura polska i czeska na Zaolziu. Próba porównania*), Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu — František Všetíčka (*Moje kontakty z Polską*), Jiří Štefanides (*Śląsk jako obszar teatralny*), Edvard Lotko (*Problematyka wyrazów zdradliwych, zwłaszcza w języku polskim i języku czeskim*), Uniwersytetu Masaryka w Brnie — Jan Chloupek (*O stylach funkcjonalnych*), Uniwersytetu Komenskigo w Bratysławie — Gabriela Kilianová (*Metodologia badań regionów przygranicznych*), Božena Subřaková (*Edukacja w zakresie sztuk plastycznych*). Na jednym z posiedzeń Komisji wystąpił z uniwersytetu wiedeńskiego hrabia Mieczysław Ledóchowski (*Bacz na obyczaje narodów*). Członkowie Komisji, wspólnie z Uniwersytetem Śląskim w Opawie, zorganizowali w listopadzie 1996 roku dyskusję nt. *Przenikanie języka czeskiego i polskiego do poezji średniowiecznej na Śląsku*. Dzięki sekcji etnologiczno-socjologicznej wykłady (w roku 1998) wygłaszali także pracownicy skansenu w Rożnowie: Jaroslav Štika i Jiří Langer. Z czeskich teologów referat (*Sytuacja wyznaniowa w Republice Czeskiej*) wygłosił ks. bp Vladislav Volny, przewodniczący Czeskiej Ekumenicznej Rady Kościołów. Okazjonalnie w organizację wykładów włączały się też inne podmioty uczelniane, np. współorganizatorem wykładu J. Chloupek był Cieszyński Oddział Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, działający przy Filii UŚ od roku 1971¹⁵. Przywołane tematy poszczególnych wystąpień uzmysławiają, że ich większość dotyczyła literaturoznawstwa oraz językoznawstwa.

Niektóre z przywołanych posiedzeń miały charakter otwarty — zapraszani byli na nie pracownicy naukowo-dydaktyczni filii oraz zainteresowani tematem studenci, zwłaszcza specjalności animacja społeczno-kulturalna. Za ceną dla działalności Komisji uznać należy obecność na jej posiedzeniach w latach 2004—2006 Konsula Generalnego Konsulatu Republiki Czeskiej w Katowicach Josefa Byrtusa i wartościowy był też jego głos podczas dyskusji, towarzyszących każdemu wystąpieniu. Z polskich uczonych, którzy wygłaszali swe referaty na posiedzeniach Komisji wymienić należy przede wszystkim Jacka Balucha, sławistę z Uniwersytetu Jagiellońskiego i dyplomatę (w latach 1990—1995 ambasador RP w Pradze). W maju 2002 roku na otwartym posiedzeniu Komisji, w obecności licznej rzeszy studentów, prelegent wygłosił od-

¹⁵ Samo TMJP powołane zostało w Cieszynie już w październiku 1970 roku. Zob. R. Mrózek: *Dziesięciolecie działalności Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego w Cieszynie*. „Rocznik Cieszyński” 1983, T. 4/5; M. Pindór: *Działalność towarzystw społeczno-literackich na Śląsku Cieszyńskim*. „Pamiętnik Cieszyński” 1998, T. 13, s. 64—66. Prezesem cieszyńskiego oddziału TMJP jest członek Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich Robert Mrózek.

czyt *Literatura czeska — współczesna i najnowsza*. Na zebraniach Komisji referaty wygłaszali nadto sami jej członkowie, np. Edyta Korepta miała w 2005 roku prelekcję nt. *Pogranicze polsko-czesko-słowackie w eposie beskidzkiej Pawła Łyska*.

Nierzadko efektem posiedzeń, w których uczestniczyli jako referenci pracownicy naukowcy z czeskich ośrodków, było zamieszczanie artykułów czeskich uczonych w roczniku naukowym „Watra”, poświęconym — z założenia — problematyce Podbeskidzia i Zaolzia¹⁶, oraz publikowanie rozpraw członków Komisji w zeszytach naukowych Uniwersytetu Ostrawskiego „Umění ars”. Członkowie Komisji bowiem zapraszani byli również z referatami do czeskich uczelni, z którymi Komisja nawiązała współpracę. Artykuły uczonych obu narodowości złożyły się — dzięki przewodniczącemu Komisji Edmundowi Rosnerowi — na polsko-czeski numer wydawanego w Londynie „Pamiętnika Literackiego” (1996, T. 21).

Komisja organizowała również bądź — co zdarzało się znacznie częściej — współorganizowała międzynarodowe konferencje naukowe. Już w czwartym kwartale 1994 roku odbyły się cztery konferencje. Pierwszą z nich, nt. *Dorobek nauk historycznych i filozoficznych w zakresie badań nad problematyką czeską w Polsce i polską w Czechach*, Komisja urządziła wraz z Centrum Badań Bohemistycznych i Śląskoznawczych Uniwersytetu Wrocławskiego. Pozostałe konferencje z lat dziewięćdziesiątych dotyczyły między innymi takich zagadnień, jak: *Folklor muzyczny i pieśniowy i jego związki interetniczne*, *Metodologiczne problemy etnokultur pogranicza* (uczestniczyli w niej także naukowcy z Bratysławy, Preszowa, Ostrawy¹⁷), *Subsydiarność a regionalizm w Europie*, *Polsko-czeski kontekst kulturowy w cieszyńskim regionie przygranicznym*, *Religijność ludowa na pograniczach kulturalnych i etnicznych* (konferencje współorganizowała Komisja Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska). W latach 2004—2005 Komisja, wspólnie z kierowanym przez ks. J. Budniaka Zakładem Teologii Ekumenicznej oraz Wydziałem Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, urządziła międzynarodowe (z udziałem naukowców z Uniwersytetu w Ołomuńcu) konferencje teologiczne nt. *Towarzystwo Jezusowe (jezuici) na Śląsku Cieszyńskim* (2004), *Aby byli jedno — z okazji 10-lecia encykliki Jana Pawła II *Ut unum sint** (2005), *Duszpasterstwo ekumeniczne w diecezji* (2006). Konferencje te zwieńczone zostały publikacjami.

W odniesieniu do działalności artystycznej należy przywołać współpracę członków Komisji z Wydziałem Artystycznym z Uniwersytetem Ostrawskim. Efektem współpracy były i są wystawy twórczości artystycznej pedagogów i studentów Instytutu Wychowania Plastycznego oraz Instytutu Wolnej Twór-

¹⁶ Ostatni numer „Watry” ukazał się w roku 1998. Poświęcono go pamięci zmarłego 17 maja 1998 roku Edmunda Rosnera, twórcy i redaktora naczelnego periodyku.

¹⁷ Zob. M. P i n d ó r: *Kalendarium wydarzeń naukowych, artystycznych w Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie (rok 1994)*. „Watra” 1995, s. 109.

czości Uniwersytetu Ostrawskiego w Galerii Uniwersyteckiej w Cieszynie. Prezentacjom tym towarzyszą zwykle okazjonalne wykłady tematyczne, np. *Współczesna sztuka czeska, Edukacja artystyczna w kontekście reformy szkolnictwa w Czechach*. Także członkowie Komisji z Instytutu Sztuki UŚ eksponują swe prace w galeriach uniwersytetów ostrawskiego i opawskiego.

Zgodnie z regulaminem Komisja może występować z inicjatywą publikowania prac naukowych. W ramach działalności wydawniczej Katowickiego Oddziału PAN ukazała się monografia Mirosławy Pindór pt. *Polsko-czeskie i polsko-słowackie kontakty teatralne. Cieszyn—Český Těšín 1945—1999* (Katowice 2006). Wymieniona pozycja stanowi pierwszą publikację naukową Komisji. Oficjalna promocja książki odbyła się w maju 2006 roku w Konsulacie Generalnym Republiki Czeskiej w Katowicach z inicjatywy Konsula Generalnego Josefa Byrtusa, w ramach „dnia promującego czeską kulturę w Europie”.

Wartą przytoczenia inicjatywą Komisji jest objęcie przez nią patronatem honorowym, wspólnie z Rektorem Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach Januszem Janeczkiem, Rektorem Uniwersytetu Ostrawskiego Vladimirem Baarem, Międzynarodową Wspólnotą Ekumeniczną Region Polski oraz Kongresem Polaków w Republice Czeskiej, międzynarodowej serii wydawniczej „Dialog bez Granic”. W ramach serii ukazały się dwa tomy: w roku 2004 — *Wspólnota dziedzictwa kulturowego*, w 2006 — dedykowana papieżowi Janowi Pawłowi II — *Rodzina dla Europy czy Europa dla rodziny?/ Rodina pro Evropu nebo Evropa pro rodinu?* (obie pozycje w krakowskiej Oficynie Wydawniczej „Impuls”). W skład polsko-czeskiej Rady Redakcyjnej periodyku wchodzi członkowie Komisji (zarazem pracownicy naukowcy Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji): Wiesława Korzeniowska, Andrzej Murzyn, Stanisław Michałowski. Także członkowie Komisji są — w dużej mierze — autorami poszczególnych artykułów bądź też recenzentami tomów. Redaktorzy różnicowanej tematycznie serii¹⁸ zapraszają „do dialogu osoby pochodzące z różnych środowisk społecznych naszego kontynentu, aby w atmosferze twórczej wymiany myśli i wiedzy przyczyniać się do szerzenia wizji Europy, która stawałaby się coraz bogatsza kulturowo”¹⁹.

W odniesieniu do działalności organizacyjnej Komisji przywołać należy powstanie w czerwcu 2002 roku w Republice Czeskiej — z inicjatywy członków Komisji — Stowarzyszenia Inteligencji Chrześcijańskiej (SICh), organizacji o charakterze ponadnarodowym i międzykonfesyjnym, mającej stanowić „platformę wspólnych kontaktów — pomiędzy przedstawicielami grup społecznych, narodowych i religijnych z obu stron Olzy”²⁰.

¹⁸ Tom 3. serii (w przygotowaniu) poświęcony jest miejscu religii w edukacji międzykulturowej.

¹⁹ W. Korzeniowska, A. Murzyn: *Wstęp*. W: *Wspólnota dziedzictwa kulturowego*. Kraków 2004, s. 11.

²⁰ Zob. P.J. Badura: *Stowarzyszenie Inteligencji Chrześcijańskiej (SICh)*. „Zaranie Śląskie” 2002, nr 5—6, s. 267.

Z inicjatywy Komisji, Stowarzyszenia Inteligencji Chrześcijańskiej i Kongresu Polaków w Republice Czeskiej 9 maja 2004 roku w Czeskim Cieszynie odbyło się ekumeniczne, jednoczące mieszkańców obu brzegów Olzy, nabożeństwo biblijne pod hasłem „Biblia nie zna granic”. Polsko-czeską refleksję nad perspektywami wspólnej przyszłości w jednoczącej się Europie podjęto z okazji Światowego Dnia Biblii i Dnia Europy.

Na działalność Komisji składają się również indywidualne osiągnięcia naukowo-badawcze, także dydaktyczne i organizacyjne, poszczególnych członków. Należy tu przywołać nadanie, w dniu 31 marca 2005 roku, Czesławowi Głombikowi, członkowi Komisji, propagatorowi filozofii czeskiej i słowackiej w Polsce, tytułu doktora *honoris causa* przez Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Pałackiego w Ołomuńcu. Wspomnieć też trzeba o wręczonym 26 sierpnia 2006 roku ówczesnemu przewodniczącemu Komisji ks. Józefowi Budniakowi Medalu św. Jadwigi Śląskiej z okazji 10. rocznicy erygowania diecezji ostrawsko-opawskiej. Medal przyznano za „popularyzowanie idei ekumenicznych na pograniczu czesko-polskim”.

Pozostałe indywidualne osiągnięcia członków Komisji dotyczą: działalności redakcyjnej; aktywności piśmienniczej; uczestnictwa w konferencjach naukowych (zarówno w charakterze organizatorów, jak i referentów); udziału w międzynarodowych projektach badawczych i czeskich grantach²¹; recenzowania czesko- i słowackojęzycznych publikacji naukowych; uczestnictwa w wymianie nauczycieli akademickich; wygłaszania okazjonalnych wykładów na temat problematyki polsko-czeskiej na terenie Śląska Cieszyńskiego bądź ich inicjowanie; działalności wystawienniczo-koncertowej; podejmowania działań w funkcjonujących na polsko-czeskim pograniczu w regionie Śląska Cieszyńskiego stowarzyszeniach o charakterze ponadnarodowym; uczestnictwa w inicjatywach międzynarodowych, między innymi w Międzynarodowym Festiwalu Teatralnym „Na Granicy”²²; inicjowania prac badawczych studentów na terenie pogranicza polsko-czeskiego i polsko-słowackiego; aktywizacji studentów do pracy na rzecz współpracy transgranicznej.

Członkowie Komisji w ramach swych prac badawczych podejmują indywidualną współpracę z uniwersytetami czeskimi: Uniwersytetem Ostrawskim, Uniwersytetem Śląskim w Opawie, Uniwersytetem Pałackiego w Ołomuńcu, Uniwersytetem Karola w Pradze i uczelniami słowackimi: Uniwersytetem im. Matěja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Uniwersytetem Komeńskiego w Bratysławie, Uniwersytetem Pavla Jozefa Šafarika w Koszycach, Uniwersytetem

²¹ Przykładowo: członkowie Komisji uczestniczyli w grantie otrzymanym przez Zakład Badań Etnikum Polskiego Uniwersytetu Ostrawskiego. Efektem grantu jest, wydana w 1997 roku w Ostrawie, czeskojęzyczna publikacja: *Polská národní menšina na Těšínsku v České republice (1920—1995)*, pod red. K.D. Kadluba — członka Komisji.

²² Z momentem wejścia Polski, Czech i Słowacji w strukturę Unii Europejskiej, tj. od maja 2004 roku, Festiwal nosi nazwę „Bez Granic”.

Konstantego Filozofa w Nitrze, Uniwersytetem im. św. Cyryla i Metodego w Trnawie. Kontakty naukowe przybierają różną formę (wykładów gościnnych, udziału w konferencjach, uczestnictwa w międzynarodowych projektach badawczych i grantach, prowadzenia zajęć dydaktycznych) i nieustannie są wzbo-
gacane.

Z dorobkiem Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich można zapoznać się szczegółowo, sięgając po sporządzane od roku 1993 sprawozdania roczne z jej działalności, zdeponowane, wraz z protokołami z odbytych zebrań, w archiwum katowickiego Oddziału PAN. Skróconą informację o dorobku i pracy Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich (oraz pracy pozostałych 21 Komisji) za dany rok kalendarzowy zawiera roczne *Sprawozdanie z działalności Oddziału PAN w Katowicach*, skróconą zaś wersję wygłaszanych referatów — cykliczna publikacja „Prace Komisji Naukowych” (w grudniu 1997 roku ukazał się zeszyt nr 31). Od roku 2004 sprawozdania z działalności omawianej Komisji bądź ich streszczenia zamieszczane są na łamach „Gazety Uniwersyteckiej”²³.

* * *

Podsumowując pracę Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich, stwierdzić należy, że w pierwszym okresie, tj. w połowie lat dziewięćdziesiątych, miała ona charakter bardziej zinstytucjonalizowany i sformalizowany, o czym świadczy chociażby *Porozumienie* z listopada 1996 roku, później działalność Komisji zaczęła przybierać kształt bardziej interpersonalny. Pozyskiwaniu prelegentów z czeskich ośrodków naukowych oraz nawiązywaniu przez członków Komisji kontaktów z partnerami słowackimi sprzyjało również podpisywanie przez władze uniwersyteckie (w tym — filialne) stosownych międzyuczelnianych umów, by wymienić: umowy zawarte w latach dziewięćdziesiątych pomiędzy Uniwersytetem Śląskim a Uniwersytetem Ostrawskim (otwiera je *Porozumienie o współpracy* z 1991 roku), w tym umowę podpisaną 5 kwietnia 1993 roku przez Filię UŚ i Wydział Pedagogiczny UO²⁴, porozumienie o bezpośredniej współpracy naukowej i dydaktycznej między Uniwersytetem Śląskim a Uniwersytetem Masaryka w Brnie z 1993 roku, umowę o współpracy naukowej i pedagogicznej pomiędzy Uniwersytetem Śląskim a Uniwersytetem Jana

²³ Zob. M. P i n d ó r: *Z prac Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich*. „Gazeta Uniwersytecka” 2004, nr 5; 2005, nr 5; 2006, nr 4; 2007, nr 4.

²⁴ Kontakty naukowo-artystyczne Filii UŚ z Wydziałem Pedagogicznym Uniwersytetu Ostrawskiego zainicjowane zostały już w listopadzie 1973 roku, kiedy to podpisano oficjalną bilateralną umowę o wzajemnej współpracy na lata 1973—1977. Ponadto w 1974 roku sporządzono protokół o wzajemnej współpracy. O faktach tych pisała polskojęzyczna prasa na Zaolziu (zob. *Współpraca Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie z CSRS*. „Głos Ludu” 1977, nr 63). Potem pomiędzy uczelniami podpisywano umowy na kolejne lata.

Amosa Komeńskiego w Bratysławie, podpisaną w 1994 roku, umowę o wspólnym prowadzeniu prac naukowo-dydaktycznych, zawartą w lutym 1996 roku pomiędzy Wydziałem Pedagogiczno-Artystycznym Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie a Uniwersytetem Śląskim w Opawie, umowę o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Śląskim a Uniwersytetem w Opawie z czerwca 1996 roku, umowę o współpracy między Filią UŚ a Uniwersytetem Konstantego Filozofa w Nitrze, zawartą w roku 1997. Podpisanie przywołanych umów międzyuczelnianych mogło nastąpić dzięki zawarciu w dniu 16 września 1991 roku międzyrządowej *Umowy o współpracy kulturalnej i naukowej*²⁵.

Pewne formy pracy Komisji miały (i mają) charakter stały, komisjom naukowym Oddziału PAN w Katowicach obligatoryjnie przypisany. Do nich zaliczyć należy posiedzenia naukowe z referatami i konferencje, w obu wypadkach, ze względu na charakter Komisji, o aspekcie międzynarodowym, zwłaszcza polsko-czeskim. Pewne formy działalności cechowała (i cechuje) natomiast innowacja (inicjatywy transgraniczne, powstanie SICh, międzynarodowe publikacje pod polsko-czeskim patronatem naukowym, bądź podejmujące problematykę polsko-czeskich i polsko-słowackich kontaktów kulturalnych i naukowych), zarówno wynikająca z usytuowania Komisji na granicy państw, narodów i kultur, jak i będąca następstwem przemian, w jakich przyszło i przychodzi nieustannie Komisji działać. Komisja zawsze żywo reagowała (i reaguje) na kontekst społeczno-polityczny, bo i sprzyjające okoliczności zewnętrzne — wydarzenia jesieni 1989 roku w Polsce i w Czechosłowacji, powstanie w styczniu 1993 roku Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej, podpisanie stosownych umów międzyrządowych — pozwoliły jej zaistnieć i swobodnie działać. Żadna z działających komisji naukowych katowickiego Oddziału PAN nie jest aż tak bardzo zdeterminowana czynnikami zewnętrznymi (życie polityczne i społeczne trzech ościennych państw, stosunki bilateralne), jak Komisja ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich, z siedzibą w Cieszynie. To stanowi jej istotny wyróżnik. A o ważności prac Komisji w perspektywie międzynarodowej współpracy naukowej zaświadcza przedstawienie jej działalności w lutym 2007 roku na Posiedzeniu Konferencji Rektorów Uniwersytetów Śląskich (zarówno z polskiego, jak i czeskiego Śląska), który zorganizował Rektor Uniwersytetu Śląskiego Janusz Janeczek.

Na kształcie Komisji w poszczególnych okresach jej działalności zaważyły niewątpliwie osobowości poszczególnych przewodniczących, reprezentujących różne dyscypliny naukowe, a także zainteresowania badawcze członków Prezydium, jak i aktywność pozostałych członków, zgłaszających swoje propozycje pracy Komisji. Dodać należy, że i samo członkostwo w Komisji obliguje do indywidualnego podjęcia problematyki badawczej zgodnej z jej profilem naukowym i taka problematyka — polsko-czeska i polsko-słowacka — przez człon-

²⁵ Zob. DzURP 1992, nr 42, poz. 184, 185.

ków Komisji była i jest chętnie inicjowana²⁶. Bez względu jednak na skład osobowy Komisja niezmiennie otwarta jest na dialog, mający na celu wzajemne poznanie i odrzucenie narodowych stereotypów, dowodzi tego tematyka poszczególnych wystąpień i referatów konferencyjnych. Komisja daje również wyraz swemu otwarciu, rozszerzając nieustannie grono prelegentów z Polski, Czech i — w mniejszym stopniu — ze Słowacji oraz pomnażając liczbę odbiorców proponowanej oferty. Odbiorców zarówno z polskiej, jak i z czeskiej strony granicy. Tym samym działająca — dawniej przy Filii UŚ, a od roku akademickiego 2005/2006 przy Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji — Komisja ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich Katowickiego Oddziału PAN w pełni realizuje ideę dialogu ponad granicami. A staje się to możliwe dzięki tradycji, w jaką się wpisuje.

²⁶ Zob. M. P i n d ó r: *Z prac Komisji ds. Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko-Słowackich*. „Gazeta Uniwersytecka” 2004, nr 5; 2005, nr 5; 2006, nr 4; 2007, nr 4.

Mirosława Pindór

**The Commission for the Polish-Czech and Polish-Slovakian Relationships
inscribed into the branch of the University of Silesia**

S u m m a r y

The Commission for the Polish-Czech and Polish-Slovakian Relationships with its seat in Cieszyn (currently next to the Faculty of Ethnology and Sciences of Education) was appointed in 1992, from the initiative of an academic circle centred around the branch of the University of Silesia. Its activity permanently inscribed into the functioning of the branch, and, later on, two faculties of the University of Silesia in Cieszyn. The research area searched for by the Commission always agreed with its academic profile (the issue of the Polish-Czech and Polish-Slovakian relationships). Also, the Commission has always been open for a dialogue beyond borders.

Mirosława Pindór

**Die mit Teschener Filiale der Schlesischen Universität
verbundene Kommission für Polnisch-Tschechische und Polnisch-Slowakische Beziehungen**

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Kommission für Polnisch-Tschechische und Polnisch-Slowakische Beziehungen mit dem Sitz in Teschen (heutzutage an der Fakultät für Ethnologie und Bildungswissenschaften) wurde im Jahre 1992 auf Anregung der mit der Filiale der Schlesischen Universität verbundenen Wissenschaftler gegründet. Ihre Tätigkeit war ein integraler Teil der Tätigkeit von der Filiale und dann auch von zwei Fakultäten der Schlesischen Universität in Teschen. Die von der Kommission

berührte Forschungsproblematik stimmte immer mit ihrem wissenschaftlichen Profil (polnisch-tschechische und polnisch-slowakische Beziehungen) überein. Ihre Mitglieder waren schon immer und sind heutzutage auch für einen trotz aller Antagonismen und Grenzen geführten Dialog offen.